

ברכה בבוקר

מאת לאה גולדברג

בְּרַךְ נִשְׁמַר. אֹר שֶׁנֶּע בְּאֹר
 שְׁנֵי מַצִּירִים הַנִּלְמָסִים בְּשִׁיר.
 נִשְׁלַף הַנֶּשֶׁק מִנְדֵי הַשְּׁחֹר
 וְרַחֲמֵי הַרִיעוּ שֶׁאֵפְסִים.
 שְׁנֵי עָפֵל וְאֶפֶס שֶׁסָּכַב –
 לֹא כִּסְיֵים וְסִדוּ עֲשִׂים.
 וְשׁוֹב בְּרַךְ וְשִׁמְרֵי בְּדוֹשָׁרָב
 לְקוֹל שְׁרִיחַה שֶׁל טִילוֹנֵי נִסִּים.
 בְּךָ יוֹשֵׁב נִלְדָּר. וְהוּא הַסֵּל לְקִיּוֹת
 בְּאֹר לֹחֵם. בְּתֵרֵב סִיפִיּוֹת.

כוח בלתי מצוי מקרין שיר קצר זה, העומד בפתח ספרה של לאה גולדברג "ברק בבוקר", כוח שאנו נכבשים לו מיד. והו שיר לוחם, וכבר בתחילתו נגרמים אנו לתוך התנגשות אדירים, מאסלת הלילה לאורו המסנור של המאבק. מתחילתו אין השיר מרפה מאתנו: בבהירות, בקומים חדים של שחור ולבן קמה התמונה לעינינו: לא כאן המקום לצללים רבים, למשמעויות בלתי מוגדרות.

בפחאומיות, ללא כל אקדמה, מטילה אותנו השורה הראשונה לתוך אוירת השיר כולו: הנשימה העצורה, יחידות הקצב הקצרות כפגיעות של סיף: "ברק ושחר, אור סגע באור". שורה זאת מקבלת את עצמתה הריתמית כהתחלקה לשתי יחידות, ובהדגשה מיוחדת על תחילת היחידה השניה: אור. אולם כל ההרמות של הימבים מודגשות בשלמותן, כל הברה במלים קצרות אלה היא בעלת חשיבות גדולה.

וכבר מתחולל הקרב, אין בשמונה השורות הראשונות כמעט כל המוגה כל שהות להרהור. התנועה הגדולה, האור, התרוצות ושריקות הסופה מעוצבים בשורות קצרות של חמש הרמות ובאמצעים צליליים מרחקים. "נשלף הנשק מנדי השחור". ורק במקום אחד ניתן לנו להסב את עינינו מן הגעשה ולהרדר בו: "לא רחמים וחסד בשמים". שורה זו, היחידה המוצאת לה שהות לסכם את המאבק, היא אולי המרכזית בשיר. חלף תור התקות לפשרה ולפיוס. המאבק נטוש על כל השמים כולם ואין נסיגה ממנו. וכאן מבוטאת בהריפות גם כל הטריטיות של התווה בו – כי על אף היות השיר "באור לוחם, בחרב סיפיות", רחוק הוא מאד מלשיש לקרב. הוא עומד תוהה מול עולם שאבד, מול "ענן אפל ואופק שחרב". בשמים אלה האמנה והנה אין בהם עוד רחמים וחסד, והקרב נטוש עליהם בכל אימתו.

קיימת אולי הקבלה בין "ברק לפנות בוקר" ובין הטריטיות המסיימות את סדרת "על הפריחה". שם נטוש הקרב בין אפלות... האפלות הניחו – גוש אל גוש וליל שחקים יגע בילל החים.

נושא התקווה, הכוכב האחד, כבר הוא קיים אולם השיר מסתיים בספק.

...ורק כוכב אחד, כוכב נטוש,
 נצן ירוק ורן שלשמים
 נצוץ לבלוב, כדון של חלומות:
 אורו מעל לנובה, באפסיים
 הנץ, הנץ אביב העולמות.

שיר זה, שנכתב שנים אחדות לפני "ברק לפנות בוקר" מתקשר עמו על אף צורתו השונה. שניהם שירים מרכזיים בשירת לאה גולדברג, ותעיד על כך העובדה כי הם נתנו לשני הקבצים את שמם. בשניהם מתקשים עולמות: גושי אפלה וסייפי האור. אך בעוד התקוה קלושה ולא ודאית ב"על הפריחה", מתגשמת היא כאן במלים: "כך יום נולד". ואמנם, מבין שני האבירים, ירו של מי תהיה על העליונות? שאלה זאת איננה עומדת מחוץ לשיר. ב"על הפריחה" גושי האפלה הם

אולם כאן, שונים מאד הלוחמים. הברק, יליד הסופה, נורא בפניעתו, חד אבל חולף; השחר, אירו מדומם ובוקע לאט, אך הוא עולה בבטחון ומקיף את האופק בולו.

ומעצם מהותו של השחר היא להיות ליום, לאהות את קרעי «האוסף שהרב», וכך ניצבות שתי השורות האחרונות, המתחרות ביניהן בסיום גברי קשה:

כך יום נולד, והוא החל לחיות
כאור לנהם, בחרב פיפיות.

שתי שורות אלה הן עצמן כחורה הכפול של להב. הן נושאות בחובן לא רק את סיכום המאבק; הן מגלמות ברכון את כל סגנונה של שירה זאת, אולי את תכונתה היסודית. באמצעים מועטים, בשמונה שורות בלבד הושר כאן על התחוללות הסערה, ובמסגרת המצומצמת וההמורה נא גם שלל קולותיה כסיום כל בית, כבוא הבויק אחרי הרעם.

הכוז זה, התסכון במלים, החיתור על כל סטיה — שהם מסמני סגנונה של לאה גולדברג בכלל, מגיעים לשיאם בשתי השורות האחרונות. הן פותחות ביחידה הריחמית הקצרה ביותר והמודגשת ביותר בכל השיר: «כך יום נולד». זהו הסיכום הכולל, ואילו זאת הגשמתו הצורנית: ארבע הברות בלבד, וגם הן לא בשני צמדי ימנים רגילים כי אם בשלוש הרמות, בהדגשה על המלה «כך».

ועד המלה האחרונה נמשך הקרב, כהלימת אגרוף עברה עלינו הסופה ואנו הקיצונו כבדי נסיון ונטולי אשליות: כך יום נולד, אבל אנחנו עדים להולדתו.

דן פגיס